

14.3.1986

**"Örtülü sansür" II. Abdülhamid Hân ve basınımızın sıkıntıları**

**Anlatılan: Ziyad Ebüzziya  
Mülakat: Mehmet Nuri Yardım**

# "Kızıl Sultan hikâyesi, bugün tatsız tartışmalara yol açmıştır"

**M.N. YARDIM: Basınımızdaki teknik gelişme gözle görülür bir şekil aldı. Bu gelişme gazetelerimizi şeklen güzelleştirdi. Ancak muhtevada arzu edilen seviyeye gelmediği görüldü yaygın. Siz bu konuda nasıl düşünüyorsunuz?**

**ZİYAD EBÜZZİYA:** Teknik bakımından basın, bugün son derece ilerlemiştir. Bu da her gazetecinin iftiharla göğsünü kabartacağı bir husustur. Ama maalesef iki üç gazete hariç genelde gazeteciliğimizin keyfiyet itibarıyla kıymeti son derece düşüktür. Bir aralık **Bedii Fâik**'in dediği gibi gazetelerimizin çoğu "**Babri-âli'nin hippî**"si hâlini almış renge bulanmıştır. Boya, kendisini satamayan ve çekiciliğini makaya yutturmaya çalışan bir kadının acizinin ifadesidir. Maalesef başlık renginden boyanmaya başlayan basını, bugün işi apukurya maskarasına vadaracak dereceye gelmiştir. **Pek çok sordurmuş kimse-genci ve yaşlısı da-bu renk circunasından rahatsız olduğunu ifade etmiştir. Batı'da böyle tecrübelik yoktur.** Yazılan kıymetine gelince; maalesef bizim devrin anladığı gibi gazetecilik yapılmamaktadır. Bizde her gazetesinin gerek köşe yazarları, gerek okuyucu şikâyetleri, gerekse muhabirinin yazı ve haberleri birbirinden önemli mekmet meselelerini ele alıyordu. Bugün bir iki gazete -o da zaman zaman olmak üzere- dışında hiç bir gazete bu belirtilen meseleleri de alıp sonuna kadar ilgisinin başında ekşiyip, bakasını da genel müdürünü de sıkıştırıp meseleyi hallettirme yolunu aramamaktadır.

**M.N. YARDIM: Basın Yayın Yüksek Okulu'nda 'basın ahlakı' dersini okutan bir hoca olarak, basınımızın genel ahlakı durumunu nasıl buluyorsunuz?**

**ZİYAD EBÜZZİYA:** Son zamanlarda büyük gazetelerimizin bir tanesinde, kılhanbeylerin ağzını gazetecinin başkalarına geçirmeye başladığını dehşetle görüyoruz. Argo denilen bu kılhanbeyi ağzı bir parça kendini bilen insanların indinde ayıplanan bir şeydir. Bunu, hele büyük tirajlı bir gazetesin, sanki marifetmiş gibi ısrarla yaymaya ve halk konuşmasına sokmaya uğraşması yalnız hafızaların almayacağı değil, dehşet verici bir şeydir.

**M.N. YARDIM: Gazetecilerin, mesleklerini icra ederken dikkat etmeleri gereken hususlar nelerdir...**

**ZİYAD EBÜZZİYA:** Gazetecilerin vazifelerinin başında, halkı eğitmek unsurunun da bulunduğunu unutulmamalıdır. Maalesef bir çok gazetemiz bugün halkı eğitmek değil, halkı tereddide düşürmek için gayret sarfeder hale gelmiştir. Ciddi yazılara gelince, o da bir iki gazetemiz hariç diğerlerinin hiç itibar etmedikleri bir husustur. Ciddi yazılar 1923'lerden beri ağır ağır gazetelere veda etmiştir. Tek tük ciddi yazı yazan gazetelerin bir hatası da, bunları çok uzun makaleler halinde

vermeleridir. Uzun inceleme yazısı dergilere has bir tarzdır. Gündelik gazete, genellikle acele ve çabuk okunan bir nesnedir. Vapurda, trende ciddi bir makaleyi okumak zaten güç iken, bir de bunu uzun verdiniz mi, erişilmek istenen maksat baltalanmış demektir. Haberlerin yoru-

**dir. Bu konuda neler söyleyeceksiniz?**  
**ZİYAD EBÜZZİYA:** Abdülhamid'e "Kızıl Sultan" damgası Batı ve bilhassa siyonist çevreler tarafından, yahudilerin Filistin'e para ile yer satın alarak yerleşme arzularına imkân ver-

miştir. Bir devletin 33 sene hükümdarlığı yapmış bir kimsede hakında yaz yazıldığı zaman, onun hatı ve faydalı icraatı araştırılır, incelenir. Neler yaptığı, faydalı işleri nasıl meydana getirdiği ortaya konulur ve hüküm öyle çıkarılır. Ama bu tarz çalışma gücünüz ve gayret ister. Bizim yazarlar içinde böyle bir çalışma yapacak kimseler parmakla sayılacak kadar -maalesef- azdır. Ancak şu hususu da unutmamak gerekir her insanın hatalı ve sevaplı tarafı vardır. Hatadan münezzehe sadece Cenab-ı Hak'tır. Bir de yine unutulmaması lâzım mühim bir husus vardır: **Abdülhamid Sultan zamanında devlet bir çok milliyete mensup unsurlardan meydana gelmiş bulunuyordu. Devletin öz unsuru biz Türkler, genel nüfusun ancak yüzde otuzunu meydana getiriyorduk. Diğer unsurların her biri Fransız İhtilâl'i'nden beri yavaş yavaş milliyetçilik mefhumunu hissetmeye başlamışlar, memleketimizi bölüşmek isteyen büyük devletler de ellerinden geleni yapıyorlardı. Bu şartlar altında bir devletin 33 sene ayakta tutulması takdirle karşılanacak bir başarıdır.** Nitekim devlet dağıldıktan sonra, eski topraklarımızda 20-

de gerisi iki ülkeden bu baskı rejimini kaldırsak bunlarda bir parçalanma olmaz. Zira her ikisinin de halkının büyük çoğunluğu Bulgarlar ve Romenlerden mürekkeptir.

**İşte Sultan Abdülhamid'in yaptığı idare, mukadder parçalanmayı 33 sene önlemişti. Ve bu da zarurîydi. Bugün Abdülhamid lehinde konuşulan "O'nun zamanında menfaat görmüş kimselerin çocukları", aleyhinde konuşulan "O'nun zamanında sıkıntı çekmiş, fenalık görmüş kimselerin çocukları" diye itham eden yazarları okuyoruz. Şahsen, Abdülhamid hakkında rahatça fikrimi beyan edebileceğim kaniim. Zira bu hükümdarın 33 senelik idaresi zamanında büyük babam **Ebüzziya Tefvik** 10 yıl Konya'da süzünülmüş, ayrıca on defa tutuklanmış, babam **Talha Bey** Galatasaray son sınıfında iken babasının yanına, Konya'ya sürgün edilmiş ve on yıl burada kalmış, amcam **Velid Bey** Galatasaray sekizinci sınıftan alınarak beş yıl ev hapsinde tutulmuş ve bu müddet zarfında Avrupa mabtaabın seviyesini aşmış bulunan müessesemizi "**Ebüzziya Matbaası**" tamamen mahvulmuş. Şu halde ailemiz Abdülhamid'den hiç bir menfaat görmemiş. Bu itibarla onun başınınsı dile getirdiğim zaman bundan hoşlanmayacak meslektaşlarımız beni hükümdardan menfaat görmüş bir ailenin torunu telâkî etmeyeceklerini umuyoruz.**

**M.N. YARDIM: Bütün bu tartışmaların açık seçik bir şekilde ortaya koyduğu bir hakikati kavramak durumundayız: YAKIN tarihimizi hâlâ bilemiyoruz.. Tarihçilerimiz bu devri tam mânâsıyla açıklığa kavuşturamadılar. Aydınlarımız tutarlı fikirlerle sahip olmadılar. Bu durumun sebepleri nelerdir sizce, çare ne olmalıdır?**

**ZİYAD EBÜZZİYA:** Türk aydını dediğimiz zaman, yirmisinden yetmişine kadar olan kuşakları ele almak lâzımdır. Yeni yetişen kuşaklar içinde ciddi araştırmacı, kolay kolay görünüşe aldanmayan ve gözüyle gördüklerini tespit etmeden hüküm vermeyen bir neslin mevcudiyetini büyük bir sevinçle görüyoruz. Ancak bunların içinde büyük bir engel, kaynaklara imne güçlüğü vardır. Eski yazının kaldırılması, bugün ellisine varmış nesle kaynağa imnek imkânını vermemektedir. Bu yüzden yeni yazı ile başladıkten sonra bir çok kimselerin ileri sürdüğü yurdurma bilgileri gerçek telâkî etmedikleri ve bunları kaynak kabul ederek hüküm veremeleri, bu kimselerin yazı neticeleri çıkarmaya sevk etmemektedir.

Size basit bir misâl vereyim. Büyük Millet Meclisi birinci devre zabıtlarını yazıyla basıldı. Ve sonra içinde rastlanırlan olmayacak yanlışlar yüzünden toplanıp tekrar yazılmaya yönlenildi. Akıldan otaban bir yanlış söyleyeyim. Zabıtta Anadolu'nun "**Teş'âr şehri**"nin bir şehyinden bahsediliyordu. Bu **Teş'âr** şehri nesne biliyor musunuz? Eski yazıda ibare şu idi "**Şehret şâr şehh..**"

Bu ibareyi yeni yazıya çeviren, bir arapça terkip zannetmiş ve işi "**Eş'âr**" şehrine çevirmişti. Yine tanınmış bir doğentimizin eserinin takdiminde "**mülk-i siyane**" (korunan mülk) ibaresi kendisi tarafından "**melek-i siyane**" (koryucu melele) olarak bildiriliyordu. Ki bu doğent ciddi araştırmacı ve kıymetli eserler veren bir gençtir. **Yeni yetişen nesle maziimizi lâyıkıyla öğretebilmek için tek çıkar yol, orta sınıflardan itibaren bütün mekteplere mecburi olarak eski yazı ders olarak koymaktır.** Her ne kadar edebiyat fakülteleri eski yazı öğretiyorlarsa da bu کافی değildir.

● Dünyanın her yerinde müstehten sayılabilecek yayınlardı. Ancak bunlar, bu gibi yayınlardan hoşlanan bazı kimselerin etek altından, kol altından edindikleri eserlerdi. Bir çok Batı memleketinde bugün bu gibi dergi ve kitapları sadece belirli dükkanların dışında bir yerden temin edemezsiniz. Bunların teşhirleri kesinlikle yasak. Sapık münasebetlerle ilgili yayınlara ise ancak belirli yerlerde satılır. Ve küçük çocuklara verilmez. Aksi ağır cezaya bağlıdır.

muna gelince, eskiden buna çok önem verilirdi. Hem yerinde yorumlar yapılır, hem de konu kapanana kadar her gün, hiç değişse iki günde bir ona dair kısa da olsa bir haber sunulurdu. Bugün yorum yapan bir iki gazete varsa da, onlar da meseleyi kapanana kadar okuyucularına bildirmek kullfetine katanmıyorlar. İkinci Cihan Harbi sıralarında gazete tirajları son derece düşmüştü. Vaziyeti kurtarmak için piyangolar yapmak mecburiyetinde kalyorduk. Bugün ise gazetelerini haberle, yoruma, ciddi yazı ile satamayacaklarını farkeden birtakım gazetelerimiz

memesi yüzünden ortaya atılmış bir deyimdir. 1908 Meşrutiyet inkılabında, her inkılâbtan sonra olduğu gibi o devirden menfaat görmüş olanların, foyalarının meydana çıkması için kraldan fazla kralcı kesilere Abdülhamid'e saldırmaları ile memleketimize yayılmıştır. Nitekim 27 Mayıs hükümeti darbesinden sonra çıkan ve Adnan Bey'in her gün methiyesiyle dolu olan "besleme" gazetelerini kolleksiyonlarını gözden geçirin, daha rahmetlinin asılma ihtimali akıldan dahi geçmezken, aleyhinde darağaçlarıyla süslü



işli lotaryacılığa, pazarlamacılığa dokereker okuyucu teminine çalışmaktadırlar. Bu tarz gazetecilik benim anlayışımıza göre gazetecilikle uyum sağlayamayan bir çabadır, bir davranıştır.

**M.N. YARDIM: Abdülhamid Hân üzerine yine bazı değerlendirmeler yapılıyor. Değişik imzalar, bazı yayın organlarında bu padişahımız hakkında görüş belirtiyor. Bu yorumların çoğu derinliği olmayan, tarafı ve peşin hükümlü değerlendirmeler-**

● Bugün gündemde "müstehten yayın ve çocukları zararlı yayınlardan koruma yolunda yapılan kanun hazırlıkları, bir kısım basınımızda ağır tepkileri ve "basın hürriyeti" elden gidiyor" şeklindeki yaygaraları üzüntüyle görüyoruz.

karikatürleri ve yazılan görürsünüz. İşin üçüncü tarafı II. Meşrutiyet'ten buca yıl geçtikten sonra birtakım yazı simsarlarının, fikir kutluları n' yüzünden işe ortaya atıldıkları bu "Kızıl Sultan" hikâyesi bugün tatsız tartışmalara yol aç-

den fazla devlet meydana gelmiştir. Bugünkü Rusya'dan, Yugoslavya'dan polis rejimini kaldıran bu ülkelerin kaç parçaya ayrılacaklarını takdir edersiniz. Buna mukabil yine kuvvetli bir polis rejimiyle idare edilen Bulgaristan ve Romanya Demitper-

• BİR FİLM VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ!...

## Hababam Sınıfı güle güle

**1 Mart Cumartesi** günü TV'de Yerli Sinema'da seyrettığımız film hikâyesini kısaca hatırlatmak istiyorum.

**Hababam Sınıfı** na tayin edilen **Mehmet Hoca** geleneklerine, kül-

Yazan:  
**Himmet KASAL**



şunu sevindirmiştir. Ne yazık ki, bir reklamını yasaklayıp, her gün yerli-yabancı dizilerde kadeh tokuşturanların uzun uzun gösterilmesi, sevincimizi gölgelemektedir. Alınan tedbirler bir bütünlük arzuetmez. Hani der-

